

Dr. sc. Matjaž Ambrož*

NOVI SLOVENSKI KAZNENI ZAKONIK

Prilog je namijenjen predstavljanju novog slovenskog Kaznenog zakonika koji će stupiti na snagu 1. studenog 2008. Usprkos brojnim rezervama izraženim u stručnim krugovima, prema kojima Sloveniji nije bio potreban novi Kazneni zakonik, nego bi bila dovoljna dobro pripremljena novela postojećeg, zakonodavac se nije kolebao pa je bez ozbiljnije sadržajne rasprave donio novi zakonik. Težište priloga je namijenjeno kritičnoj razradi izmjena u općem dijelu, osobito izmjenama općih načela, preoblikovanju instituta krajnje nužde, novoj sistematizaciji počiniteljstva i sudioništva te preuređenju zastare. Ukratko su prikazane i bitne novosti na području sankcija (kazna doživotnog zatvora, ukidanje medicinskih sigurnosnih mjera, evidencija počinitelja seksualnih delikata prema maloljetnicima) i neke uočljivije izmjene u posebnom dijelu.

1. UVOD

Slovenski Državni sabor (Državni zbor) na svojem je travanjском zasjedanju donio nov slovenski Kazneni zakonik (dalje: KZ-1). Kako je nekoliko dana nakon toga Državno vijeće (Državni svet) stavilo veto, morao je Državni sabor o zakonu ponovo odlučivati pa je 20.5.2008. s 49 glasova (potrebna su bila 46 glasa¹) potvrdio donošenje KZ-1 koji će biti na snazi od 1. studenog 2008. KZ-1 pored prenumeracije članaka donosi i razmjerno korjenite sadržajne izmjene općeg i posebnog dijela. Najveću medijsku pozornost izazvalo je uvođenje kazne doživotnog zatvora i tzv. “registra pedofila”. U prilogu će se ukratko prikazati i te dvije novosti, ali će težište biti na prikazu važnijih konceptualnih izmjena u općem dijelu.

* Dr. sc. Matjaž Ambrož, docent Pravnog fakulteta Sveučilišta u Ljubljani. Preveo sa slovenskog prof. dr. sc. Petar Novoselec.

¹ Slovensko pravo ne poznaje tzv. organske zakone, pa je i za donošenje kaznenog zakonika dovoljna većina nazočnih zastupnika. Bude li stavljen veto, potrebna je većina svih zastupnika.

2. IZMJENE TEMELJNIH NAČELA I DEFINICIJE KAZNENOG DJELA

Obrazloženje prijedloga KZ-1 pojašnjava da KZ-1 usvaja “nov koncept kaznenog prava koji će se više oslanjati na europske vrijednosti nego na vlastitu prošlost”.² Slovenski Kazneni zakonik iz 1994. (dalje: KZ-94) navodno nije dovoljno radikalno provjetrio ranije kaznenopravne odredbe, tako da mu nije uspjelo ukloniti “tragove ranijih teorijskih, nerijetko sociološki pa i ideološki obojenih stajališta o kaznenom pravu kao prisilnom sredstvu naddržavne organiziranosti društva”.³ Pritom je predlagatelj kao najvažniji primjer takvih tragova istaknuo odredbu o malom značenju djela u kojoj je vidio neprihvatljiv kontinuitet s nekadašnjim institutom neznatne društvene opasnosti.⁴

To je ujedno razlog zašto je u KZ-1 odredba o malom značenju djela (čl. 14. KZ-94) brisana. Obrazloženje opravdava taj potez time da “takvu odredbu zakoni Zapadne Europe nemaju”.⁵ Pritom nije sasvim jasno je li pojam “Zapadne Europe” uporabljen u zemljopisnom ili političkom smislu. U posljednjem slučaju tvrdnja nije posve održiva: institut bagatelnog delikta poznaju, primjerice, austrijski i finski KZ⁶ - dakle dva od triju⁷ kaznenih zakonika što ih je predlagatelj prilikom pripremanja KZ-1 uzeo kao relevantne za usporedbu. Zanimljivo je, međutim, da je ukinuti institut djela malog značenja preseljen u procesno pravo. U noveli Zakona o kaznenom postupku⁸, koja se u ovom trenutku priprema, predviđen je institut koji omogućuje tužitelju odbacivanje prijave, a sudu donošenje oslobađajuće presude “ako postoji nerazmjernost između malog značenja djela i posljedica do kojih bi mogao dovesti kazneni progon”. Predviđena mjerila za primjenu tog instituta identična su mjerilima za primjenu djela malog značenja iz čl. 14. KZ-94.

Iz razloga koji su slični gore navedenim predlagatelju se učinila upitnom opća definicija kaznenog djela iz čl. 7. KZ-94. Prema toj definiciji kazneno je djelo “protupravno djelo koje zakon zbog njegove opasnosti određuje kao kazneno djelo te istodobno određuje njegova obilježja i propisuje kaznu”. KZ-1

² Obrazložitev Predloga kazenskoga zakonika od 11.10.2007. (EVA 2007-2001), str. 5 (u daljnjem tekstu: Obrazložitev).

³ Obrazložitev, str. 2.

⁴ Obrazložitev, str. 2-3.

⁵ Obrazložitev, str. 22.

⁶ Usp. čl. 42. austrijskog KZ i 3. poglavlje, 5. sekcija, 3. stavak finskog KZ.

⁷ Obrazložitev (str. 20) kao primjere za usporedbu navodi njemački, austrijski i finski kazneni zakonik.

⁸ Prijedlog novele dostupan je na internetskim stranicama Ministarstva za pravosuđe: http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/2005/PDF/zakonodaja/2008_04_04_predlog_ZKP.pdf (pristup na dan 2.6.2008).

zbog moguće je asocijacije na nekadašnju društvenu opasnost⁹ iz definicije brisao riječi “zbog njegove opasnosti” i zamijenio ih riječima “zbog nužne zaštite pravnih vrijednosti”. U opću definiciju kaznenog djela uključena je prema novom tekstu i krivnja.

Brisana je odredba čl. 2. KZ-94 o osnovama i granicama kaznene represije (riječ je o načelu legitimnosti ili ograničenosti represije, kako se najčešće naziva u slovenskoj kaznenopravnoj teoriji,¹⁰ inače poznato i kao načelo supsidijarnosti kaznenog prava odnosno načelo *ultima ratio*). U obrazloženju se ta odredba kritizira jer bi se, po mišljenju predlagatelja, mogla razumjeti kao “zalaganje za kritičnu distanciju spram kaznenih zakona, zbog čega načelo zakonitosti može izgubiti svoje apsolutno važenje”.¹¹ Na taj je navod iz obrazloženja reagirala Alenka Šelih koja je upozorila da je načelo *ultima ratio* izraz civilizacijskih dostignuća kaznenog prava, a da zamjerka o kritičnoj distanciji spram kaznenih zakona, koja može dovesti do toga da načelo zakonitosti izgubi svoje apsolutno važenje, upućuje na nerazumijevanje obaju temeljnih načela.¹²

3. IZMJENE NA PODRUČJU PROTUPRAVNOSTI

3.1. Ukidanje nekih razloga isključenja protupravnosti

KZ-94 u čl. 13. sadržava odredbu o sili i prijetnji koja je sadržajno vrlo slična odredbi čl. 31. hrvatskog KZ: u prvom su stavku propisani učinci tzv. apsolutne sile, a u drugom tzv. kompulzivne sile i prijetnje. KZ-1 zadržao je samo apsolutnu silu (čl. 23. koji nosi naslov: Prisila), dok je odredba o kompulzivnoj sili i prijetnji brisana. Brisanje te odredbe nije upitno jer se i nije radilo o sadržajnoj odredbi, nego samo o upućivanju na mjerila za ocjenu postoji li krajnja nužda. I bez te odredbe kao napatka (koja je inače i u komparativnom pravu razmjerno rijetka) može se počinitelj koji kazneno djelo počini pod utjecajem sile ili prijetnje osloboditi odgovornosti, razumije se uz uvjet da su ispunjene pretpostavke krajnje nužde.

U biti je spornije novo uređenje krajnje nužde. KZ-1 ukida opravdavajuću krajnju nuždu (krajnju nuždu kao razlog isključenja protupravnosti) i uvodi

⁹ Vidi Obrazložitev, str. 141.

¹⁰ Vidi Bavcon, Lj., Šelih, A. i suradnici: Kazensko pravo – splošni del, Ljubljana: Uradni list RS, 2003, str. 138.

¹¹ Obrazložitev, str. 6. Pored toga obrazloženje dodaje da odredba nije potrebna ni u slučaju ako se shvati kao ukazivanje na fragmentarnu prirodu kaznenog prava jer je takvo upozorenje na odgovarajući način uključeno u neke druge odredbe KZ-1.

¹² Šelih, A.: Kazensko pravo kot zakonsko pravo, Pravna praksa, 2007/46, prilozi, str. III.

dva nova oblika krajnje nužde: krajnju nuždu kao razlog isključenja krivnje i kao razlog isključenja kažnjivosti. Kako se radi o razmjerno opsežnoj izmjeni, posvetit ću joj u daljnjem tekstu poseban odlomak.

Kao zanimljivost treba još spomenuti da je KZ-1 u posebni dio uključio odredbu o pristanku oštećenika, koju je ipak ograničio samo na tjelesne ozljede (čl. 125, KZ-1 pod naslovom: Isključenje kaznenog djela kod tjelesne ozljede uz suglasnost oštećenika).

3.2. Novo uređenje krajnje nužde

Mnogi su radovi u slovenskoj pravnoj publicistici već dulje vremena upozoravali na prednosti diferencijalnih teorija krajnje nužde i pritom se zauzimali za rješenje, poznato iz njemačkog kaznenog prava, prema kojem jedan oblik krajnje nužde isključuje protupravnost, a drugi krivnju. KZ-1 pošao je tragom ideje o razlikovanju dviju vrsta krajnje nužde, ali ju je nažalost izveo na neobičan način (podjela na isključenje krivnje i kažnjivosti) i tako poprilično odstupio od uzora iz usporednog prava. Nova odredba o krajnjoj nuždi (čl. 32. KZ-1) glasi ovako:

“(1) Tko izvrši radnju kojom se ostvaruju obilježja kaznenog djela kako bi od sebe ili drugoga otklonio istodobnu neskrivljenu opasnost za život, tjelesnu cjelovitost, osobnu slobodu ili imovinu nužnu za život, nije kriv ako se takva opasnost nije mogla otkloniti drukčije a počinitelj joj se nije bio dužan izlagati.

(2) Tko počini kazneno djelo u krajnjoj nuždi pod uvjetima iz prvoga stavka ovoga članka radi otklanjanja opasnosti za druga pravno priznata dobra, neće se kazniti ako je zlo prouzročeno kaznenim djelom manje od zla koje je prijetilo.

(3) Ako je u slučajevima iz prvog i drugog stavka ovoga članka počinitelj sam prouzročio opasnost, ali iz nehaja, ili je prekoračio granice nužne obrane, može se blaže kazniti, a ako je prekoračio granice krajnje nužde uz posebno olakotne okolnosti, može se osloboditi kazne.”

Neprihvatljivost takvog rješenja može se najbolje pokazati na dva primjera. U skladu s KZ-1 onaj tko ubije tuđeg psa da bi spasio svoj život postupa protupravno, samo je isključena njegova krivnja; isto vrijedi i za onoga tko se pred olujom skloni u tuđu planinarsku kućicu kako bi spasio život. Rješenje u KZ-1, koji u takvim slučajevima predviđa samo isključenje krivnje, ujedno znači da vlasnik psa i vlasnik planinarske kućice imaju pravo na nužnu obranu protiv osobe koja si spašava život.

U primjerima poput navedenih, kad je prouzročeno zlo bitno manje od zla koje je prijetilo, dolazi u obzir jedino krajnja nužda koja isključuje protupravnost. Dovoljno je još samo navesti podatak da svi pravni sustavi koji poznaju dvije vrste krajnje nužde za takve slučajeve predviđaju krajnju

nuždu koja isključuje protupravnost (primjerice čl. 30. st. 1. hrvatskog KZ, čl. 34. njemačkog KZ, čl. 17. novog švicarskog KZ). Stoga ne stoji navod iz obrazloženja da europski kazneni zakonici, pri čemu su u zagradi navedene Njemačka i Austrija, “krajnju nuždu u cijelosti ili barem u pretežnom dijelu tretiraju [isključivo] kao razlog isključenja krivnje”.¹³ Njemačko kazneno pravo tradicionalno razlikuje krajnju nuždu koja isključuje protupravnost i krajnju nuždu koja isključuje krivnju. U austrijskom je KZ, doduše, normirana samo krajnja nužda koja isključuje krivnju, no austrijska sudska praksa kao i doktrina tradicionalno priznaju i primjenjuju i krajnju nuždu koja isključuje protupravnost.¹⁴

Odsutnost krajnje nužde kao razloga koji isključuje protupravnost glavni je, ali ne i jedini problem novog uređenja krajnje nužde. Nabrojat ću sasvim kratko još neke druge.

Uvedena je nova vrsta krajnje nužde koja isključuje krivnju. Takvo bi rješenje zahtijevalo određena prilagođavanja u općem dijelu. Prvo, taj oblik krajnje nužde ne može postojati uz nepromijenjenu koncepciju krivnje. U slučaju krajnje nužde koja isključuje krivnju mogu, naime, postojati svi sastojci iz sadašnjeg pojma krivnje, a da krivnje ipak nema, što je proturječno. Zato bi za uvođenje tog oblika krajnje nužde trebalo izmijeniti (ili brisati) odredbu o sadržaju krivnje, a to KZ-1 nije učinio.¹⁵ Drugo, krajnja nužda koja isključuje krivnju zahtijeva i uvođenje novog oblika zablude: pogrešnog počiniteljeva uvjerenja da postoje okolnosti krajnje nužde (“putativna ispričavajuća krajnja nužda”), a tu zabludu KZ-1 nije predvidio.

KZ-1 pored krajnje nužde koja isključuje krivnju uređuje i krajnju nuždu koja isključuje samo kažnjivost (čl. 32. st. 2. KZ-1). Takav je učinak predviđen za krajnju nuždu koja je utemeljena na “pretežnom interesu”, tj. za situacije u kojima je “prouzročeno zlo manje od zla koje je prijetilo”. Za takve je slučajeve, na što je već upozoreno, u poredbenom pravu uobičajeno rješenje isključenje protupravnosti. S obzirom na to da se zakonodavac odlučio za drukčije rješenje, morao se istodobno pobrinuti da se nova odredba na odgovarajući način poveže s drugim institutima općeg dijela. Stanovit napor u tom smjeru došao je do izražaja u uređenju zablude o okolnostima pod kojima bi radnja bila nekažnjiva (čl. 30. st. 2. KZ-1). Tko u takvoj zabludi izvrši radnju koju zakon određuje kao namjerno kazneno djelo, nije kriv

¹³ Obrazložitev, str. 8.

¹⁴ Vidi, između ostalog, Kienapfel, D., u: Höpfel, F.: *Strafrecht – Allgemeiner Teil*, Wien: Manz, 2001, str. 51; Fuchs, H.: *Österreichisches Strafrecht – Allgemeiner Teil I*, Wien: Springer, 2000, str. 141.

¹⁵ To se pitanje 2003. postavilo i pred hrvatsku doktrinu. Vidi npr. Grozdanić, V.: Neke izmjene u području krivnje prema prijedlogu Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona; u: Bačić, F., i drugi: *Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona*, Zagreb, Organizator, 2003, str. 23.

(čl. 30. st. 1. KZ-1). Takvo je rješenje teorijski sporno. Postupa li, naime, počinitelj u zbiljskim okolnostima koje su temelj za taj oblik krajnje nužde, postupa protupravno i skrivljeno, samo se ne kažnjava. Ako pak počinitelj postupa u zabludi o postojanju okolnosti tog oblika krajnje nužde, moguće je isključenje krivnje. Počinitelj se, dakle, načelno strože tretira ako postupa u zbiljskoj krajnjoj nuždi nego u putativnoj.

Na probleme što ih otvara novo uređenje krajnje nužde bilo je upozoreno¹⁶ još dok je trajala rasprava o prijedlogu KZ-1, no zakonodavac nije pokazao previše žara da ih riješi. U raspravama se moglo uočiti stajalište da pitanje krajnje nužde ionako nije sudbonosno jer se slovenski sudovi s njime gotovo ne susreću. Da se institut u sudskoj praksi pojavljuje rijetko jest, dakako, točno; upitno je, ipak, može li se time opravdati manjkavo zakonsko uređenje.

4. IZMJENE U STRUKTURI KRIVNJE

4.1. Nov sadržaj pojma kaznene odgovornosti

KZ-94 uveo je pojam krivnje koji je obuhvaćao namjeru odnosno nehaj te svijest o protupravnosti (čl. 15. st. 2. KZ-94). Pritom je KZ-94 zadržao pojam kaznene odgovornosti kao viši rodni pojam koji je obuhvaćao ubrojivost i krivnju (čl. 15. st. 1. KZ-94). Zadržavanje pojma kaznene odgovornosti bilo je u pravnoj publicistici izloženo nekim kritikama, a postavilo se i pitanje je li taj pojam uopće potreban, s obzirom na to da je Kazneni zakoni usvojio pojam krivnje.¹⁷

KZ-1 napušta pojam kaznene odgovornosti u dosadašnjem značenju i daje mu nov sadržaj. Sada je kaznena odgovornost određena ovako:

“Kaznena odgovornost utvrđuje se prema osobi presudom suda kojom joj se upućuje prijekor da je kriva za činjenje ili nečinjenje, koje zakon određuje kao kazneno djelo pa joj se zbog toga izriče zakonita kaznena sankcija ili se oslobađa kazne” (čl. 24. st. 1. KZ-1, naslov članka je: Krivnja).

U pozadini je te odredbe ambicija da se pojmom kaznene odgovornosti obuhvate sve pretpostavke koje su potrebne da bi se pojedinca moglo kazniti. Sa stajališta sistematike zakonodavac nije bio dosljedan kad je definiciju kaznene odgovornosti smjestio u članak o krivnji, čime je širi pojam (kaz-

¹⁶ Ambrož, M.: Nova zgradba v predlogu KZ-1, Pravna praksa, 2007/41-42, prilozi, str. II-IV; i Krivda in kazenska odgovornost v predlogu KZ-1, Pravna praksa, 2007/46, prilozi, str. XIII-XIV.

¹⁷ Vidi npr. Bele, I.: Kazenski zakonik s komentarjem – splošni del. Ljubljana: GV založba, 2001, str. 138-139; Novoselec, P.: Kritički osvrt na neke odredbe općeg djela Kaznenog zakona, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2000 (2), str. 277.

neni odgovornosti) definirao u okviru članka koji je namijenjen užem pojmu (krivnji). Uzme li se u obzir pojašnjenje iz obrazloženja da pojam kaznene odgovornosti od sada treba tumačiti kao “ukupnost svih pravnih uvjeta koji se moraju ispuniti da bi se pojedinac mogao kazniti”,¹⁸ ostaje nejasno zašto među tim uvjetima nije spomenuta i protupravnost.¹⁹ Za raspravu je, također, ima li smisla u zakonski tekst uključivati odredbe didaktične prirode kojima se nabrajaju pretpostavke kažnjivosti.

S novim određenjem pojma kaznene odgovornosti i sa sadržajno neizmijenjenim određenjem krivnje izgubio je svoje mjesto u sustavu pojam ubrojivosti. Ako su u KZ-94 ubrojivost i krivnja bili povezani u pojmu kaznene odgovornosti, u KZ-1 ta je veza nestala. Logičan bi potez bio da se nakon ukidanja kaznene odgovornosti (kao višeg rodnog pojma za ubrojivost i krivnju) ubrojivost predvidi kao jedna od sastavnica krivnje (primjer je čl. 39. hrvatskog KZ). Kako se slovenski zakonodavac iz neobjašnjениh razloga nije odlučio na taj korak, reforma je zbog toga ostala nepotpuna.

4.2. Neubrojivost

KZ-1 preimenovao je odredbu o ubrojivosti u “neubrojivost”, što bolje odgovara sadržaju odredbe. Sadržajna je izmjena u tome što su ostala još samo dva tzv. biološka temelja neubrojivosti: nedovoljni duševni razvitak i duševni poremećaj.

Brisana je “druga trajna i teška duševna smetnja”, koja je predviđena samo kao temelj za bitno smanjenu ubrojivost. Na taj je način ukinut jedan od temelja neubrojivosti koji poznaju brojna usporediva zakonodavstva (vidi npr. čl. 40. hrvatskog KZ, čl. 20. njemačkog KZ, čl. 11. austrijskog KZ). Zašto smo ga u Sloveniji ukinuli?

U obrazloženju je rečeno da smetnje koje nisu organskog podrijetla mogu smanjiti ubrojivost, ali ne mogu biti podloga za neubrojivost.²⁰ Upozorava se i na “opće pravno stajalište da različita asocijalna reagiranja uvjetovana odgojem, štetne navike, neobuzdano izražavanje nagona ili afekata ne mogu isključiti pravnu odgovornost”.²¹

¹⁸ Obrazložitev, str. 7.

¹⁹ Pitanje protupravnosti ispušteno je i u obrazloženju (Obrazložitev, str. 7) u kojem je s tim u vezi rečeno: “Pojam kaznene odgovornosti trebat će ubuduće tumačiti kao ukupnost svih pravnih uvjeta koji se moraju ispuniti da bi se pojedinac mogao kazniti. Ti su uvjeti: izvršenje radnje, određenje te radnje u zakonu kao kaznenog djela, krivnja i nepostojanje posebnih razloga za isključenje kažnjivosti.”

²⁰ Obrazložitev, str. 144.

²¹ Obrazložitev, str. 144. Ovdje ipak valja navesti da je slovenska kaznenopravna teorija unošenje u KZ-94 “druge trajne i teške duševne smetnje” primila s odobravanjem. Bele je, pri-

Neprijeporno je da bilo kakva karakterna slabost ili navika ne mogu biti podlogom nebrojivosti. No to je pitanje odgovarajućeg tumačenja pravnog standarda “trajne i teške duševne smetnje”, a ne razlog za ukidanje te osnove. Navedeni pravni standard treba tumačiti u kontekstu drugih temelja nebrojivosti: smetnja mora biti dovoljno teška da bi po učinku bila usporediva s temeljima nebrojivosti organskog podrijetla, što je rijetkost, ali nije i nemoguće.²² Nadalje treba imati u vidu da “druga trajna i teška duševna smetnja” sama po sebi, dakako, ne ekskulpira nikoga. Riječ je o prvom koraku u utvrđenju nebrojivosti, a za ekskulpaciju će biti odlučan tek drugi korak, tj. utvrđenje da počinitelj ili nije shvatio značenje svoje radnje ili njome nije mogao vladati. Pođemo li od toga, čini se ipak pretjeranom bojazan da bi počinitelji mogli neopravdano izbjeći odgovornost pozivanjem na svoje štetne navike i karakterne mane.

4.3. Namjera i nehaj

Definiciju namjere KZ-1 nije izmijenio, ali je preformulirao odredbu o nehaju, koja sada glasi ovako (čl. 26. KZ-1):

“(1) Kazneno je djelo počinjeno iz nehaja ako počinitelj ne postupa s dužnom pažnjom, s kojom prema okolnostima i osobnim svojstvima mora i može nešto učiniti ili ne učiniti.

(2) Kazneno djelo nije počinjeno s namjerom, nego iz nehaja, kada počinitelj može očekivati zabranjenu posljedicu, iako na nju ne pristaje, ali posljedica nastupi jer ju počinitelj iz lakomisenosti nije pravodobno otklonio.

(3) Kazneno djelo nije počinjeno iz nehaja ako počinitelj usprkos dužnoj pažnji prouzroči zabranjenu posljedicu koja se nije mogla očekivati niti se moglo predvidjeti njezino otklanjanje.”

Obrazloženje navodi da je s novim određenjem nehaja otklonjena slabost prijašnje definicije u kojoj je nehaj bio opisan kao odnos počinitelja prema

mjerice, napisao da je Kazneni zakonik “učinio odlučan korak naprijed u poimanju sastavnica nebrojivosti kada je u njezine moguće uzroke uvrstio i drugu trajnu i tešku duševnu smetnju”. Vidi Bele, Kazenski zakonik s komentarjem, str. 148.

²² Usp. Roxin, C.: Strafrecht – Allgemeiner Teil, München: Beck, 2006, str. 898-899. Ne treba izgubiti iz vida ni razvojni put koji je doveo do toga da je pojam “druge trajne i teške duševne smetnje” izborio mjesto u kaznenim zakonicima. Pravo ni prije u nekim slučajevima nije moglo zanemariti učinke teških duševnih smetnji, iako se nije radilo o “bolestima” u medicinskom smislu. Tako je nastao “prošireni”, tj. pravni pojam duševne bolesti kao izlaz za nuždu. Da bi se otklonio taj nedostatak, brojni su usporedivi zakonici uveli novi temelj nebrojivosti, tj. “drugu trajnu i tešku duševnu smetnju”. Vidi Novoselec, P.: Opći dio kaznenog prava, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 2007, str. 243.

prouzročenoj posljedici, a ne prema samoj radnji kojom se prouzročuje posljedica.²³ Slično je Bele već u okviru istraživanja Suvremena kretanja u materijalnom kaznenom pravu napisao da KZ nažalost nije išao ukorak s razvitkom objektivno-subjektivne koncepcije kaznenog djela u Europi jer pojmove namjere i nehaja još uvijek definira onako kako je to na samom početku modernog prava činila klasična škola kaznenog prava.²⁴ Ta je škola, kako objašnjava autor, pojmove namjere i nehaja prilagodila tzv. kauzalnom modelu radnje počinjenja, prema kojem svako činjenje ili nečinjenje uzrokuje zabranjenu posljedicu, čijim je nastankom kazneno djelo dovršeno. Kako se pak danas kaznena djela u zakonu ne određuju isključivo prema tom modelu, nego i prema drugima (autor posebno ističe kaznena djela kod kojih se ne traži nastup posljedice), Bele smatra da definiranje neizravne namjere, svjesnog i nesvjesnog nehaja na temelju počiniteljeva odnosa spram zabranjene posljedice ne omogućuje uvijek da se subjektivne sastavnice kaznenog djela utvrde na zadovoljavajući način.²⁵

Imajući to u vidu, čini se da KZ-1 zapada u proturječnost kad mijenja definiciju nehaja, ali ostavlja nedirnutom definiciju neizravne namjere koja je također oblikovana prema kritiziranom kauzalnom modelu. Takva kombinacija čini zakonski tekst nekoherentnim.

No valja upozoriti na još nešto. Svrha preoblikovanja odredbe o nehaju trebala bi biti napuštanje starog pristupa, prilagođenog kauzalnom modelu kaznenog djela. Ta svrha ipak nije ostvarena: formulacije²⁶ iz drugog i trećeg stavka čl. 26. KZ-1 polaze od "očekivanja zabranjene posljedice", dakle temelje se upravo na kritiziranom modelu prema kojem je polazište za svako kazneno djelo radnja kao uzrok zabranjene posljedice.

Prema ovdje zastupanom stajalištu slabosti odredaba KZ-94 o neizravnoj namjeri i nehaju mogle bi se otkloniti manje radikalnim posezanjem u sadržaj zakona. Bilo bi dovoljno da zakonski tekst, umjesto o počiniteljevu odnosu prema posljedici, govori o njegovu odnosu prema djelu, dakle o odnosu prema svim okolnostima koje čine obilježja kaznenog djela, uključujući i moguću zabranjenu posljedicu (kao primjeri mogu poslužiti članci 44. i 45. hrvatskog KZ i članci 5. i 6. austrijskog KZ). Na taj bi se način problem neizravne namjere i nehaja riješio jedinstveno, s minimalnim posezanjem u zakonski tekst.

²³ Obrazložitev, str. 143.

²⁴ Bele, I.: Konstitucionalni okvir kazenskoga prava, u: Šelih, A. (ur.): *Sodobne usmeritve kazenskoga materialnega prava*, Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, str. 66.

²⁵ Na istom mjestu.

²⁶ Riječ je o formulacijama za razgraničenje između neizravne namjere i svjesnog nehaja te nehaja i nekrivnje ("slučaja"). Uključivanje navedenih formulacija u zakonski tekst u poredbenom je pravu razmjerno rijetko.

4.4. Zabluda

KZ-1 unio je stanovite izmjene u uređenje zabluda, ali je zadržao tradicionalne pojmove “stvarna zabluda” (čl. 30. KZ-1) i “pravna zabluda” (čl. 31. KZ-1). Odredba o stvarnoj zabludi preoblikovana je tako da se umjesto o isključenju kaznene odgovornosti govori o isključenju krivnje. Dopunjena je u dijelu koji se odnosi na zabludu o okolnostima koje ne ulaze u biće kaznenog djela: pored zabluda o okolnostima koje isključuju protupravnost, normirana je i zabluda o okolnostima koje isključuju kažnjivost. Učinak je takve zabluda u slučaju namjernog kaznenog djela isključenje krivnje, što je, kako je već spomenuto, za počinitelja u načelu povoljnije nego kad bi te okolnosti zbiljski postojale. Isto sam tako u odjeljku o krajnjoj nuždi već istaknuo da kod stvarne zabluda u KZ-1 nedostaje dopuna koja bi dala odgovor na pitanje kakav bi trebao biti učinak zabluda o okolnostima koje isključuju krivnju (takva je dopuna potrebna zbog uvođenja krajnje nužde koja isključuje krivnju).

I odredba o pravnoj zabludi umjesto o isključenju kaznene odgovornosti govori o isključenju krivnje, ali je dopunjena mjerilima ispričivosti. Ta su mjerila navedena negativno: pravna zabluda ne ispričava ako počinitelj “nije znao za pravna pravila s kojima se mogao upoznati pod istim uvjetima kao i drugi u njegovoj široj sredini ili je s obzirom na svoj posao, ulogu ili drugo stanje morao poznavati posebna pravna pravila” (čl. 31. st. 2. KZ-1). Rješenje je preuzeto iz čl. 9. st. 2. austrijskog KZ (usp. i čl. 46. st. 3. hrvatskog KZ).

5. IZMJENE U STRUKTURI SUDIONIŠTVA

KZ-1 napušta dosadašnju koncepciju sudioništva prema kojoj je i supočiniteljstvo oblik sudioništva (“sudioništvo u širem smislu”). Supočiniteljstvo se sada tretira kao oblik počiniteljstva; dodana je, naime, opća odredba o počiniteljstvu (čl. 20. KZ-1) koja obuhvaća počinitelja, posrednog počinitelja i supočinitelja. Pravna figura posrednog počiniteljstva prije nije bila uređena zakonom, a sad je definirana kao počinjenje kaznenog djela “iskorištavanjem ili vođenjem radnje drugoga”. Novost se čini korisnom jer se bez toga instituta, pođe li se samo od klasičnih pravila o limitiranoj akcesornosti sudioništva, ne mogu uvjerljivo razriješiti situacije u kojima neposredni počinitelj ne postupa niti protupravno.

Kriteriji za prepoznavanje supočiniteljstva sadržajno se nisu bitno izmijenili, supočinitelj je “svatko tko zajedno s drugim počini kazneno djelo, tako da svjesno sudjeluje u počinjenju ili na drugi način daje odlučan doprinos počinjenju” (čl. 20. st. 2. KZ-1). Jezična je izmjena u tome što KZ-1 više ne govori o sudjelovanju u *izvršenju*, nego o sudjelovanju u *počinjenju*. KZ-1 je, naime, pojam izvršenja kroz čitav zakonski tekst zamijenio pojmom počinjenja

– tako npr. umjesto o vremenu, mjestu i načinu izvršenja kaznenog djela govori o vremenu, mjestu i načinu počinjenja kaznenog djela.²⁷ Smisao te izmjene je upitan jer se u slovenskom pravu pojam izvršenje (*izvršitev*) ustalio kao viši rodni pojam za činjenje (*storitev*) i nečinjenje (*opustitev*) pa nije jasno zašto ga je trebalo isključiti iz zakonskog teksta.²⁸

Manja sadržajna izmjena kod mjerila supočiniteljstva je u tome što KZ-1 zahtijeva *svjesno* sudjelovanje pri počinjenju (ili drugo odlučno pridonošenje), čime se htjela otkloniti mogućnost konstrukcije supočiniteljstva kod kaznenih djela počinjenih s nesvjesnim nehajem.²⁹

U poglavlju o sudioništvu pored poticanja i pomaganja normiran je nov tip sudioništva. Dodana je odredba o odgovornosti vođe zločinačkog udruženja koja omogućuje da se jednako kao počinitelja kaznenog djela koji je osobno ostvario obilježja kaznenog djela kazni i vođa udruženja koji je rukovodio izvršenjem zločinačkog plana ili je raspolagao ostvarenom protupravnom imovinskom koristi, bez obzira na to je li pri izvođenju zločinačkog plana neposredno sudjelovao kao počinitelj ili sudionik (čl. 41. st. 3. KZ-1).

Odredba o pomaganju (čl. 38. KZ-1) dopunjena je tako da se zahtijeva namjerno pomaganje u *namjernom* kaznenom djelu (KZ-94 je govorio o namjernom pomaganju u kaznenom djelu, slično kao i hrvatski KZ u čl. 38.). Dakle, u skladu s izričitom odredbom KZ-1, pomoć osobi koja ne postupa s namjerom nije moguća.³⁰

6. ZASTARA

Sa KZ-1 u slovenskom se kaznenom pravu dosta radikalno promijenilo uređenje zastare. Budući da je razlikovanje relativne i apsolutne zastare “u praksi u određenim slučajevima izazivalo nejasnoće i teškoće”,³¹ u KZ-1 je napušteno. Prema navodima u obrazloženju, “po uzoru na usporediva kaznena zakonodavstva” (ne kaže se koja) propisani su samo apsolutni rokovi. U slučaju zastare kaznenog progona to su raniji rokovi relativne zastare pomnoženi s količnikom 2. Pritom ostaje za raspravu mogu li se navedeni rokovi zaista nazvati apsolutnim jer zakon već unaprijed određuje okolnosti

²⁷ Izmjena ipak nije izvedena dosljedno – usp. npr. članke 110. i 115. KZ-1. I u obrazloženju se mjestimice rabi “staro” nazivlje - vidi *Obrazložitev*, str. 141.

²⁸ Korošec zamjenu pojma izvršenja pojmom počinjenja označuje kao “prodor lošeg, dogmatski pogrešnog žargona u zakonodavstvo”, vidi Korošec, D., *Temeljno o splošnem pojmu kaznivega dejanja*, *Pravna praksa*, 2007/46, prilozi, str. IX.

²⁹ *Obrazložitev*, str. 142.

³⁰ O problematici pomoći osobi koja ne postupa s namjerom vidi Novoselec, *Opći dio*, str. 329.

³¹ *Obrazložitev*, str. 11.

pod kojima zastara ne teče ili se zbog njih prekida. Tako se, primjerice, zastara kaznenog progona prekida ako počinitelj za vrijeme dok teče zastarni rok počini jednako teško ili teže kazneno djelo (čl. 91. st. 4. KZ-1).

Ako su neki relativni zastarni rokovi za kazneni progon u KZ-94 prema tvrdnjama u slovenskoj pravnoj publicistici bili natprosječno dugi,³² može se u tom pogledu samo utvrditi da je KZ-1 zastarne rokove u konačnici još bitno produljio.³³ Kao primjer mogu navesti da je najkraći rok zastare kaznenog progona sada šest godina, a najdulji pedeset godina, pri čemu je moguće, kako je rečeno, zaustavljanje i prekidanje zastare. Pored nekih međunarodnih zločina sada je propisano da ne zastarijevaju ni kaznena djela za koja se može izreći kazna doživotnog zatvora. Novost je isto tako da kod kaznenih djela protiv spolne nedodirljivosti i kod kaznenih djela protiv braka, obitelji i mladeži počinjenih protiv maloljetne osobe zastara kaznenog progona počinje teći tek s punoljetnošću oštećenika (čl. 90. st. 3. KZ-1). KZ-94 za takve je slučajeve predviđao da rok za zastaru kaznenog progona ne može isteći prije nego protekne pet godina od punoljetnosti oštećenika (čl. 111. st. 3. KZ-94).

KZ-1 i kod zastare izvršenja kazne ukida podjelu na relativnu i apsolutnu zastaru, s time da predviđeni rokovi odgovaraju relativnim rokovima iz KZ-94 (kod zastare izvršenja kazne prema tome nije došlo do množenja). Dodana je odredba da zastara izvršenja kazne zatvora prestaje teći danom nastupa kazne (čl. 94. st. 3. KZ-1). Time se zakonodavac priklonio načelnom pravnom shvaćanju zauzetom na općoj sjednici slovenskog Vrhovnog suda od 14. 12. 2005.³⁴ To je stajalište suprotno shvaćanju Kaznenog odjela hrvatskog Vrhovnog suda od 10. 11. 2000.³⁵

7. VAŽNIJE IZMJENE NA PODRUČJU KAZNENIH SANKCIJA

7.1. Kazna doživotnog zatvora

KZ-1 je uveo kaznu doživotnog zatvora. Ta se kazna može izreći za kaznena djela genocida, zločina protiv čovječnosti, ratnih zločina, agresije i u slučaju stjecaja dvaju ili više kaznenih djela koja uključuju namjerno oduzi-

³² Bele, I.: Kazenski zakon s komentarjem, str. 600.

³³ Tako Katja Filipčič upozorava na nespojivost prekida zastare s apsolutnom zastarom te se pita: "Znači li to da u slučaju prekida zastare zastarni rokovi zapravo nikad ne istječu, da je dakle uvedena nezastarivost?" – vidi Filipčič, K.: Časovna odmerjenost učinak kaznovanja v KZ-1, Pravna praksa, 2007/46, priloz, str. XV.

³⁴ Za kritiku toga stajališta vidi Jakulin, V.: Zastaranje izvršitve kazni, Pravna praksa, 2006/6, str. 10-11.

³⁵ Za kritiku tog stajališta vidi Novoselec, Opći dio, str. 129.

manje života a za koja je propisana kazna zatvora do trideset godina (čl. 46. st. 2. KZ-1).³⁶ Kod osude na kaznu doživotnog zatvora uvjetni je otpust moguć kad je osuđenik izdržao 25 godina zatvora (čl. 88. st. 3. KZ-1). U postupku pomilovanja ili amnestije može se izreći kazna od 25 do 30 godina zatvora (čl. 98. st. 2. KZ-1).

Uvođenje kazne doživotnog zatvora u obrazloženju se opravdava "usklađivanjem slovenskog kaznenog zakonodavstva s odredbama Rimskog statuta Međunarodnog kaznenog suda", budući da inače "Slovenija ne bi mogla provesti suđenja za kaznena djela navedena u Rimskom statutu odnosno izvršiti kazne doživotnog zatvora koje bi izrekao Međunarodni sud jer važeći KZ Republike Slovenije ne poznaje takve kazne. Kazne koje KZ ne poznaje nije moguće izvršiti".

Uvođenje kazne doživotnog zatvora bilo je, dakle, prvenstveno prikazano kao međunarodnopravna obveza Republike Slovenije. Teza o "dužnosti" Slovenije da uvede takvu kaznu je dakako problematična i u literaturi je opravdano naišla na neodobravanje.³⁷ Glede argumenta da bez kazne doživotnog zatvora slovenski sudovi "ne bi mogli provesti suđenja" za kaznena djela navedena u Rimskom statutu, dovoljno je upozoriti na čl. 80. Rimskog statuta koji izričito određuje da uređenje sankcija u Rimskom statutu ne utječe na izricanje kazni propisanih u unutarnjem pravu niti na primjenu prava država koje ne predviđaju kazne propisane u Rimskom statutu. Što se pak tiče argumenta koji se odnosi na izvršenje kazne, valja reći da je Rimski statut usvojio konsenzualni model izvršenja zatvorske kazne, koji države potpisnice ne prisiljava na izvršenje kaznenih sankcija koje ne postoje u njihovu zakonodavstvu.³⁸

Iz navedenog proizlazi da se uvođenje kazne doživotnog zatvora u slovenski pravni poredak ne može smatrati ispunjenjem međunarodne obveze Republike Slovenije, nego je riječ o kriminalnopolitički motiviranoj odluci zakonodavca (što se naposljetku vidi i iz zakonodavčeve odluke da se ne ograniči na kaznena djela inkriminirana u Rimskom statutu, nego da predvidi širu mogućnost izricanja kazne doživotnog zatvora). Takvu odluku veći dio autora koji su se bavili tim pitanjem ne smatra opravdanom.³⁹

³⁶ Prema čl. 46. st. 1. KZ-1, "zatvor ne smije biti kraći od petnaest dana niti dulji od trideset godina", što znači da kazna zatvora od trideset godina nije više fiksna kazna kao do sada.

³⁷ Vidi osobito Novak, A.: Dosludni zapor na trhlih temeljih, Pravna praksa, 2007/41-42, priloz, str. VI-VIII. Za suprotno stajalište vidi Deisniger, M.: Nekaterne kazenske sankcije v osnutku KZ-1, Pravna praksa, 2008/2, str. 14-16. Vidi i repliku Novak, A.: Nepotrebnost usklajevanja kazenskih sankcij z Rimskim statutom, Pravna praksa, 2008/3, str. 17-18.

³⁸ Poblizhe o tome Ambrož, M.: Izvršitev zaporne kazni, ki jo izreče MKS, Pravna praksa, 2008/13, str. 21.

³⁹ Vidi osobito Bavcon, L.: Ali bi Slovenija zmogla brez kazni dosmrtnega zapora? Pravna praksa, 2007/39-40, str. 23-25, te promišljanja sljedećih autora: Bošnjak, Flander, Zupan, Petrovec i Kmet, objavljena u tematskom broju Pravne prakse, 2007/41-42.

7.2. Ukidanje medicinskih sigurnosnih mjera

U KZ-1 brisane su sljedeće sigurnosne mjere: obvezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi, obvezno psihijatrijsko liječenje na slobodi te obvezno liječenje alkoholičara i narkomana. Razlog je za takav potez bio, kako se navodi u obrazloženju, neprihvatljivost tih sigurnosnih mjera sa stajališta suvremenog kaznenog prava.⁴⁰ Te sigurnosne mjere mogu vrlo duboko zadirati u slobode i prava čovjeka, a podloga za njihovo izricanje je nekakva buduća objektivno neizvjesna činjenica – mogućnost da počinitelj ponovi kazneno djelo.⁴¹ U obrazloženju se dalje navodi da u tom pogledu one nisu u skladu s pretpostavkom nedužnosti.⁴²

U vezi s neubrojivim počiniteljima u obrazloženju se upozorava i na sljedeće: “Hoćemo li biti dosljedni, moramo utvrditi da takvi počinitelji ne čine kazneno djelo jer nisu kazneno odgovorni, a kaznena je odgovornost jedan od sastojaka općeg pojma kaznenog djela. Nedostaje li bilo koji sastojak općeg pojma, nema kaznenog djela. No izricanje kaznene sankcije opravdano je samo ako je počinitelj počinio kazneno djelo.”⁴³ To stajalište, koje za sve vrste sankcija zahtijeva počiniteljevu krivnju,⁴⁴ približava se gledištu svojstvenom monističkim teorijama kaznenih sankcija. U tom se pogledu KZ-1 približio hrvatskom KZ koji u čl. 4. kao uvjet za sve kaznene sankcije zahtijeva počiniteljevu krivnju.⁴⁵ I u obrazloženju se spominje usporedba s Hrvatskom: “Republika Hrvatska još je prije nekoliko godina isključila neubrojive počinitelje iz kaznenog prava i, kako se pokazalo, nije zbog toga imala nikakve posebne poteškoće.”⁴⁶

U odjecima na tu izmjenu u javnoj raspravi o prijedlogu KZ-1 mogla se osobito uočiti bojazan da zbog “promjene etikete” (preseljenja mjera u drugi zakon) položaj neubrojivih neće biti ništa bolji, nego da će se pogoršati. Postupanje s neubrojivim počiniteljima trebao bi urediti poseban zakon o mjerama obveznog psihijatrijskog liječenja neubrojivih i bitno smanjeno ubrojivih počinitelja koji, međutim, još nije napisan (do donošenja tog zakona ima se prema prijelaznim i završnim odredbama KZ-1 primjenjivati stari režim sigurnosnih mjera), pa u ovom trenutku nije moguće reći što će ta izmjena zapravo značiti.

⁴⁰ Obrazložitev, str. 10.

⁴¹ Na istom mjestu.

⁴² Na istom mjestu.

⁴³ Na istom mjestu.

⁴⁴ Zanimljivo je da su navedene sigurnosne mjere brisane i za bitno smanjeno ubrojive (dakle krive) počinitelje. Po tome se KZ-1 razlikuje od hrvatskog KZ.

⁴⁵ Za kritiku takvog rješenja vidi Novoselec, Opći dio, str. 229.

⁴⁶ Obrazložitev, str. 10.

7.3. Evidencija počinitelja seksualnih kaznenih djela protiv maloljetnika

Jedna od medijski najviše eksponiranih novosti u KZ-1 jesu tzv. "evidencije pedofila" (popularni naziv u publicistici). KZ-1 u čl. 84. st. 2. predviđa da će određeni ovlašteni subjekti – ustanove i udruge koje se bave nastavom, odgojem, zaštitom ili njegom djece i maloljetnika – moći dobiti podatke o brisanim osudama za kaznena djela počinjena na štetu maloljetnih osoba. Riječ je o sljedećim kaznenim djelima: prikazivanje, izrada, posjedovanje i posredovanje predmeta pornografskog sadržaja (čl. 176. KZ-1), spolni napad na osobu mlađu od petnaest godina (čl. 173. KZ-1), određeni oblici povreda spolne nedodirljivosti zlouporabom položaja (čl. 174. st. 2. KZ-1) i određeni oblici zlouporabe prostitucije (čl. 175. st. 2. KZ-1). Tehnički će se to urediti tako da će se navedene osude unositi u posebnu evidenciju, a zakonom (prema predviđanju Zakonom o izvršavanju kaznenih sankcija) propisat će se uvjeti, ograničenja i postupak davanja podataka (čl. 84. st. 3. KZ-1).

U reakcijama na prijedlog KZ-1 takvo je rješenje oštro kritizirano. Kritike su upozoravale na to da uređenje polazi od uvjerenja da svatko tko jednom zlouporabi dijete predstavlja prijetnju sigurnosti djeteta sve do svoje smrti, a da se predlagatelj nije pobrinuo za empirijsku studiju povrata na tom području niti se upitao je li to u suglasnosti s načelom razmjernosti koje je prema odlukama slovenskog Ustavnog suda dobilo rang općeg ustavnog načela.⁴⁷

8. KRATAK PREGLED VAŽNIJIH IZMJENA U POSEBNOM DIJELU

Raspored glava u posebnom dijelu KZ-1 je izmijenjen. Posebni dio počinje glavom kaznenih djela protiv čovječnosti, u kojoj su najprije opisana kaznena djela genocida, zločina protiv čovječnosti, ratnih zločina i agresije. Posljednje je kazneno djelo osebujnost ima li se u vidu da Skupština država potpisnica Rimskog statuta Međunarodnog kaznenog suda još nije utvrdila sadržaj tog međunarodnog zločina. Zbog toga je KZ-1 kazneno djelo agresije definirao ovako: "Tko počinu kazneno djelo agresije, čija su obilježja određena u međunarodnom pravu, kaznit će se zatvorom u trajanju od najmanje petnaest godina" (čl. 103. KZ-1). Preostala tri međunarodna zločina u KZ-1 oblikovana su po uzoru na odgovarajuće inkriminacije iz Rimskog statuta.

Novost u prvoj glavi posebnog dijela jest i institut zapovjedne odgovornosti (čl. 104. KZ-1). Pristup što ga je odabrao slovenski zakonodavac usporediv

⁴⁷ Filipčič, K.: Časovna odmerjenost učinkov kaznovanja v KZ-1, Pravna praksa, 2007/46, priloz, str. XVI.

je s onim iz čl. 167.a hrvatskog KZ: svi su oblici zapovjedne odgovornosti opisani u jednom članku koji je uklopljen u posebni dio. Posebnost slovenskog rješenja ipak je u tome da se nadređeni koji namjerno ne spriječi zločin svojih podređenih tretira bitno blaže (propisana kazna zatvora od jedne do osam godina) nego bi to proizlazilo iz općih pravila o nepravim kaznenim djelima nečinjenjem (nadređeni bi kao garant u načelu morao odgovarati jednako kao da je zločine počinio sam).⁴⁸

U glavi kaznenih djela protiv života i tijela uvedeno je po uzoru na austrijsko i njemačko kazneno pravo razlikovanje između ubojstva (namjerno oduzimanje života bez kvalifikatornih okolnosti) i umorstva (kvalificirano namjerno oduzimanje života). Kao zanimljivost valja spomenuti da je prijedlog KZ-1 sadržavao i odredbu o ubojstvu na zahtjev, prema kojoj bi bilo dopušteno fakultativno oslobođenje od kazne u slučajevima prekidanja liječenja na zahtjev terminalnog bolesnika, ali je ona kasnije iz prijedloga brisana. Kao što je u uvodu već spomenuto, KZ-1 je u glavi kaznenih djela protiv života i tijela uredio i institut “isključenja kaznenog djela kod tjelesne ozljede uz suglasnost oštećenika” (čl. 125. KZ-1).⁴⁹

Kako je KZ-1 ukinuo kaskadnu odgovornost za kaznena djela počinjena u sredstvima javnog informiranja, predvidio je u glavi kaznenih djela protiv časti i ugleda novo kazneno djelo “javnog objavljivanja kaznenih djela protiv časti i ugleda”⁵⁰ (čl. 166. KZ-1). Prema toj se odredbi kažnjava odgovorni urednik ili onaj tko ga zamjenjuje za kaznena djela protiv časti i ugleda počinjena javnim objavljivanjem, osim ako je riječ o prijenosu emisije uživo i djelo se nije moglo spriječiti. Jednako se kažnjava izdavač, tiskar ili nakladnik u slučaju nepovremene tiskane publikacije, gramofonske ploče, CD-a, DVD-a, filma i drugih vizualnih sredstava, zvučnih ili sličnih sredstava koja su namijenjena širem krugu ljudi.

U glavi kaznenih djela protiv spolne nedodirljivosti valja spomenuti izmjenu u kaznenom djelu silovanja. KZ-1 sada u čl. 170. (slično kao i hrvatski KZ

⁴⁸ Za kritiku takvog rješenja vidi Ambrož, M.: Poveljniška odgovornost in predlog KZ-1, Pravna praksa 2008/15, str. 21-22.

⁴⁹ Ono što odredbu čini zanimljivom jest njezina relativna kazuističnost. Opsežan stavak je primjerice posvećen opozivu pristanka. “Opozove li oštećenik za vrijeme počinjenja kaznenog djela teške ili osobito teške tjelesne ozljede prije dan pristanak, ne utječe to na isključenje protupravnosti radnje po prethodnom stavku [prethodni se stavak odnosi na medicinske zahvate], no u drugim se slučajevima iz drugog stavka ovoga članka počinitelj koji započeto djelo nakon opoziva nije dovršio ne kažnjava za njegov pokušaj odnosno ne kažnjava se za dovršeno lakše djelo koje je obuhvaćeno pokušajem težeg kaznenog djela” (čl. 125. st. 4. KZ-1). Uputno je da li je zadaća posebnog dijela da tako podrobno normira pitanja koja po prirodi stvari spadaju u opći dio.

⁵⁰ Naziv članka u neku je ruku nesretan jer nije posve jasno kako je moguće javno objaviti kazneno djelo - bez obzira na to misli li se pritom na realni događaj ili pravnu oznaku.

u čl. 188.) govori o prisili na “spolni odnošaj *ili s njime izjednačenu spolnu radnju*” (KZ-94 je spominjao samo spolni odnošaj). Zanimljivo je da se to u obrazloženju tumači izrazito usko, tako da se kao spolna radnja izjednačena sa spolnim odnošajem tretira samo analni odnos⁵¹ (ali ne i neki drugi oblici penetracije, npr. oralne).

Zastupničke mandate u Državnom saboru imaju i neke radikalnije političke stranke, čija istupanja obilježavaju oštri pozivi na obračun s počiniteljima seksualnih delikata. Iako je istraživanje što ga je provela istraživačka služba Državnog sabora pokazalo da su propisane kazne za spolna kaznena djela u usporedbi s drugim zakonodavstvima razmjerno visoke, zastupnici tih stranaka spočitavali su prijedlogu KZ-1 da je ostao na pola puta jer nije povisio kazne za seksualne delikte. Ministarstvo pravosuđa (kao predlagatelj zakona) na te je prigovore odgovaralo da je KZ-1 u konačnici ipak povisio kazne za spolna kaznena djela time što je u općem dijelu primjenu produljenog kaznenog djela ograničio na imovinske delikte, što dovodi do toga da će počinitelji koji ponavljaju spolna kaznena djela uvijek odgovarati po pravilima o pravom realnom stjecaju.

U ovom pregledu valja spomenuti i izmjene u glavi kaznenih djela protiv radnog odnosa i socijalne sigurnosti. Kao kazneno djelo predviđen je i tzv. mobing (šikaniranje na radnom mjestu – čl. 197. KZ-1), a u kaznenom djelu povrede temeljnih prava zaposlenika dodani su novi oblici izvršenja, primjerice sprečavanje radnica da za vrijeme zaposlenja zanesu ili rode te neplaćanje propisanih doprinosa za socijalnu sigurnost radnika.

Znatan broj izmjena donosi i glava o kaznenim djelima protiv gospodarstva. Na mjesto stvaranja monopolističkog položaja (čl. 231. KZ-94) stupilo je novo kazneno djelo zlorabe monopolističkog položaja (čl. 225. KZ-1). Predlagatelj je išao za time da inkriminaciju prilagodi novom zakonodavstvu s područja zaštite tržišnog natjecanja, pri čemu su se u literaturi pojavile dvojbe je li mu to zaista i uspjelo.⁵² Od novosti valja upozoriti i na kaznena djela prijevare na štetu Europskih zajednica (čl. 229. KZ-1), zlorabe tržišta financijskih instrumenata (čl. 239. KZ-1) te uporabe krivotvorene bankovne, kreditne ili druge kartice (čl. 247. KZ-1). Posljednje kazneno djelo, između ostalog, obuhvaća i postavljanje naprava koje omogućuju preslikavanje zapisa bankovnih i kreditnih kartica (tzv. *skimming* naprave), što je reakcija na slučajeve krivotvorenja platnih kartica u Sloveniji koji su u novije vrijeme izazvali veliku medijsku pozornost. Brisana su kaznena djela lančanih igara i

⁵¹ Obrazložitev, str. 50.

⁵² Kritike upućene novoj odredbi o zlorabi monopolističkog položaja predbacuju joj unutarnji nesklad i neusuglašenost s važećim pravom o zaštiti tržišnog natjecanja – vidi Bratina, T.: Zloraba monopolnega položaja v predlogu KZ-1, Pravna praksa, 2007/43, str. 8-10, te Selinšek, L.: Gospodarska kazniva dejanja v predlogu KZ-1, Pravna praksa, 2008/4, str. 20.

nedopuštenih igara na sreću (čl. 234.b KZ-94) kao i prouzročenja stečaja nesavjesnim poslovanjem (čl. 232. KZ-94). Sadržaj posljednjeg kaznenog djela djelomice je prenesen u kazneno djelo lažnog stečaja (čl. 226. KZ-1). Usprkos ne baš malom broju izmjena na području gospodarskih kaznenih djela, komentatori upozoravaju na to da su u glavi ipak zadržani mnogi nedostaci u uređenju iz KZ-94, čemu su dodane i neke nove neusklađenosti, i to kako unutar KZ-1, tako i s obzirom na propise trgovačkog prava.⁵³

Na kraju, kao važniju novost u slovenskom kaznenom pravu ističem novo kazneno djelo bezobzirme vožnje (čl. 324. KZ-1). U KZ-94 prometni je delikt (čl. 325. KZ-94) bio koncipiran kao delikt povređivanja; da bi postojalo kazneno djelo, počinitelj je morao kršenjem propisa o sigurnosti cestovnog prometa iz nehaja prouzročiti prometnu nesreću u kojoj je neka osoba morala biti barem teško tjelesno ozlijeđena. KZ-1 to kazneno djelo zadržava (čl. 323. KZ-1), ali kao dodatak – djelomično po uzoru na njemačko kazneno pravo – uvodi prometni delikt ugrožavanja, kod kojeg kazneno djelo postoji već kad počinitelj bezobzirnomo vožnjom u cestovnom prometu (značajno prekorachenje brzine, vožnja pod utjecajem alkohola ili psihoaktivnih tvari u kombinaciji s jednim od pet nabrojanih kršenja propisa o cestovnom prometu) ugrozi život ili tijelo suputnika ili drugih nazočnih sudionika u cestovnom prometu.⁵⁴

9. ZAKLJUČAK

Prijedlog KZ-1 bio je za velik dio slovenske stručne javnosti iznenađenje. Da je Kazneni zakonik trebalo novelirati, zacijelo nije bilo sporno. U tu je svrhu bio pokrenut i istraživački projekt koji je financiralo Ministarstvo pravosuđa. Cilj tog projekta bio je priprema osnove za novelu. No i prije nego je navedeni istraživački projekt dovršen, Ministarstvo pravosuđa objavilo je već izrađen nacrt prijedloga novog Kaznenog zakonika. Kako je Slovenija razmjerno stabilna država sa čvrstim pravnim sustavom, postavilo se pitanje zašto nakon trinaest godina važenja Kaznenog zakonika donositi novi, koji je pripremljen na brzinu i bez opširnog stručnog dijaloga.⁵⁵ Obrazloženje prijedloga takav je korak opravdavalno općim navodima o potrebi sadržajne i formalne integracije kaznenog zakonodavstva u pravni sustav, o podređivanju Kaznenog zakonika načelu zakonitosti, o zahtjevima Europske unije za usuglašavanjem kaznenopravnih odredaba, o potrebi za radikalnijim provjetranjem kaznenopravnih odredaba i slično, dok su nedostajali konkretizirani

⁵³ Vidi Selinšek, navedeni rad, str. 19-21, te Bratina, navedeni rad, str. 8-10.

⁵⁴ Za kritičku analizu te odredbe vidi Korošec, D.: Sodobna dogmatika kazenskega prava cestnega prometa, Javna uprava, 2008/1, str. 77-79.

⁵⁵ Šelih, Kazensko pravo kot zakonsko pravo, str. III.

razlozi.⁵⁶ U stručnoj je periodici bilo objavljeno više radova koji su upozoravali na neke sistemske neusuglašenosti i nedorađenosti u prijedlogu KZ-1 i odvrćali od žurbe u donošenju tako važnog zakona. To zakonodavca ipak nije pokolebalo u donošenju zakona; u parlamentarnoj raspravi dominirala su pitanja doživotnog zatvora i seksualnih delikata, dok za “finese” općeg dijela nije bilo većeg interesa.

Summary

THE NEW SLOVENIAN CRIMINAL CODE

The purpose of this article is to present the new Slovenian Criminal Code which will come into force on 1 November 2008. In spite of numerous reservations expressed by expert circles claiming that Slovenia did not need a new Criminal Code, but that well-prepared amendments to the existing one would have sufficed, the legislator, without conducting serious subject-matter discussions, did not hesitate to adopt a new Code. The weight of this article lies on a critical elaboration of the amendments in the general part, especially the amendments to the general principles, the reshaping of the institute of necessity, the new systematisation of perpetration and complicity, and the new regulation of the statute of limitations. Significant novelties in the area of sanctions are also covered (life imprisonment, the abolishment of medical precautionary measures, the records of perpetrators of sexual offences against minors). Some notable amendments in the special part are also briefly presented.

⁵⁶ Usp. Bavcon, L.: Še enkrat o novi smeri kazenskega prava, *Pravna praksa*, 2008/3, str. 14.